

BANGLADESH

Litt om Bangladesh

Indere og briter gikk ikke godt i lag. I 1947 skilte de seg, og Georg VI, - dronning Elizabeths far, var ikke lenger «Keiser av India». Hinduer og muslimer gikk ikke godt i lag. De skiltes også i 1947, og ble India og Pakistan. Muslimene gikk ikke godt i lag seg imellom heller, - den gang som nå, og de skilte seg innbyrdes i 1971 og staten Bangladesh oppstod etter en blodig krig. Muslimer liker visst å slåss (?).

Guiden vår var påpasselig med å presisere at Bangladesh ikke var et muslimsk land, selv om det hadde en klar muslimsk majoritet (83%). Jeg hadde heller ikke inntrykk av at religionen satte sitt fotavtrykk så sterkt i Bangladesh, som f eks i Bhutan eller India. Det var langt imellom at du kunne «lese» trosretning ut fra klesdrakten i gatene.

Bangladesh er verdens største elvedelta, og er så å si helt flatt. Det må det også være, ellers hadde det ikke blitt plass for alt folket, - de ville ha ramlet ned fra fjellene. Ufattelige 170 mill innbyggere har de presset inn (eller presset ut, alt etter som . .) på et areal godt under halve Norge. Intet (vanlig) land har større befolkningstetthet, og befolkningen vokser med kaninfart. Jeg har følgende teori: med så fysisk tett mellom kjønnene, er den statistiske sannsynligheten for at en mann har en villig kvinne innenfor sin egen intimsfære mye større her enn andre steder i verden. Resultatet ser vi, - de har like mange innbyggere som Spania, Frankrike og Tyskland til sammen!

Gjennomsnittsalderen er 22 år, og de holder seg oppegående i enda 40 til de brennes på bålet, - som lik vel å merke. Hadde de skullet bli begravet, hadde landet fort blitt bare en eneste stor kirkegård, eller hva det nå heter på disse trakter?

Dit kom vi altså til hovedstaden Dhaka. Der var det definitivt fullt allerede, men vi sikret oss noen restplasser. Det bor 17 mill bengalere i byen. Maurtue? - neppe dekkende. Her var det tettere. Førsteintrykket på veg fra flyplassen til hotellet var overraskende bra. Jeg hadde ventet meg India med enda en omdreining i feil retning, men det stemte ikke. Innfartsårene var breie og fine, og det så rent og velstelt ut. Så bra tenkte jeg.

Men dagen etter dro vi til gamlebyen i Dhaka. Da ble det straks «India-tilstander» igjen, og vel så det. Der var det folksomt og trangt, som i portene på Lerkendal når Brann kommer for å bli banket. Ikke bare folk heller forresten, - men busser, biler, tuk-tuk-er, rickshaw-er, håndkjerrer, sykler, bærere og gudene vet hva! Alt i et komplett, surrealistisk kaos hvor den sterkeste rett gjaldt.

Bussene hadde i kraft av sin størrelse et godt overtak på de andre. Det vistest på dem. De var oppskurte overalt, som hvalrosser etter brunstkamp. Selv de to-etasjes utgavene, som måtte ha stått igjen etter britene, var bulkete helt til topps. Til tross for bulker og smell, sjåførene i

Dhaka var utrolige. De ålte seg frem, og viktigste hjelpemidlet var bilhornet. Det var som å sitte i en konsert med verker av Arnold Schönberg. Løsrevne toner på avveier og trompetstøt

gjallet i ørene. Folk sa at hvis du kan kjøre bil i Dhaka, kan du kjøre bil overalt. Jeg tror dem. Selv «kan» jeg nok ikke kjøre bil. Mitt gehør for å tolke tuting er trolig ikke velutviklet nok.

Rickshaw-ene som var utleid til dem som tråkket, så ut til å være det viktigste transportmidlet for folk flest, og det krydde av dem. Det ble sagt at rickshaw-kuskene tjente bra. Men det var knallhardt arbeid. Helst stod de drivsvette i ramma og beintråkket. Gear var et ukjent fenomen. De klarte ikke mer enn 3 - 4 dager i uka. De måtte ha hviledager.

Tuk-tuk-ene var trafikkens pariakaste. De ble nesten oversett av bilistene og bare skviset arrogant til sides. Også disse ble utleid til førerne av tuk-tuk-baroner. Til og med bussene, herunder lastebiler med overbygg og seter på «platten», var private og eid av enkeltpersoner. Med busser så fulle at armer og hoder tørt ut av vindu og dører, måtte dette være god butikk.

Det fantes trafikklys i hovedgatene i de mer moderne bydelene. Men hva de stod der for, er meg en gåte. Sjøførene kjørte uansett hvilken farge de så, i hovedsak var det rødt. Stig B mente det måtte være «veiledende trafikklys». Jeg tror han hadde rett.

I de breieste bilgatene skulle trafikken ha beveget seg. Den stod. I et par gatekryss så jeg tilfeldigvis politi som skulle dirigere trafikken. De var i ren dødsforakt kledd i mørkegrønne uniformer (flaggets farge) som gjorde dem usynlige inne mellom bilene. Hvorfor i huleste bar de ikke refleksvester? Ellers var gatene markeds plass for selgere som smøg seg mellom bilene med alt mulig salgbart i hendene: bøker, penner, vannflasker, T-skjorter, - «you name it». Jeg savnet vel egentlig bare juletrøst!

I de trangeste gatene, - smau, veiter, eller hva en skal kalle dem, ble busser og biler av naturlige grunner utsorterte, - de kom bare ikke frem, selv om enkelte idioter prøvde seg og satte en fullstendig propp i gata. I og langs gata, - som om den ikke var trang nok, satt og lå folk, - de fleste hadde noe å selge. Jeg så fisk, - fra levende til råttent, tepper og glorete tøy,

all verdens frukt og grønnsaker, - diare-anrettet på fortauet, nyflådde får som hang bloddryppende og parterte i øyehøyde som delikatesser for spyflua, og høner levende buntet

sammen 5 og 5 og holdt hengende etter føttene fra hendene på selgeren. Et eldorado for NOAH. Men gatehundene hadde de sluppet å bekymre seg over, dem var det ikke plass for i Dhaka, - de fantes visst ikke.

I dette myldret gikk vi og åndet inn stemningen, svette og varme i en dampende hete. Egentlig ganske fantastisk,- på sitt vis. Noe så vanvittig fjernt fra vår egen Nordre gate i juni. Synsinntrykkene, lydene, ropene, skramlet, og ikke minst luktene som i det ene øyeblikk parfymerte deg med vellukt fra en sjappe hvor «Chanel no. 5» stod på øverste hylle, til han som gasset deg med et traue «Muslinger a la cloack».

Apropos kloakk, - den rant åpent etter renner i de gamle gatene. Av og til kunne den være lukket, men dukket så opp som uventede, skvalpende hull i gata, store nok til at en smalskuldret bengaler akkurat kunne forsvinne ned. Men bengalerne hadde gatekompetanse, - de skrittet elegant over «de sorte hull». For oss var utfordringen større, men vi hadde bredere skuldre.

El-nettet i byen var et eget kapittel verdt. Ledninger og kabler i 100-vis hang i kvaser langs gatene. Noen utspent, noen i kveiler og nøster, og noen bare hang og dinglet som løse ender rett over hodet på deg. Var de strømførende? Svaret turte du ikke å skaffe deg. Hvordan i huleste kunne man finne igjen sin «egen» ledning? Hvordan fant elektronene frem i dette virvaret? Heretter tror jeg min marerittdrøm vil være: elektriker i Dhaka.

Å gå i gruppe i et slikt tettpakket, myldrende folkehav er krevende. Du mister lett kontakten med de andre, og da er du nærmest fortapt. Når guiden som leder flokken er en middels høy bengaler, forsvinner han helt blant alle de andre, og plutselig er du «alene». Du har kanskje funnet noe interessant å se nærmere på, eller fotografere, - og så er de andre borte. Hvilken retning tok de i neste gatehjørne? Vandring i gamle Dhaka er risikosport. Der tror jeg aldri jeg noen gang ville blitt funnet igjen, - slik virket det i alle fall.

Mangelen på infrastruktur i Dhaka må være byens svøpe i evighetens perspektiv. Hvor ville man begynne om noe skulle gjøres? Håpe på en bybrann som i Trondheim i 1681, hvor byens rønner ble svidd av, og general Cicignon deretter reiste landets flotteste by som Phønix fra asken? En god (?) løsning i Trondheim, - katastrofalt i Dhaka!

Og enda har jeg ikke nevnt byens drikkevann. Kanskje fordi det rett og slett ikke var drikkevann. Samler de regnvann? Kan det finnes vannledninger under dette gatekaoset? Og hvor får de i så fall trykket fra?

Før vi dro ut på vandring i Dhaka, hadde guiden fortalt at vi ville bli utsatt for «glaning og stirring» fra bengalerne, men det var helt ufarlig tilføyde han. Hans «advarsel» fikk vi sanne. Vi ble så avgjort ikke forbigått i «visuell taushet». Langs med gatene, fra bussene, fra rickshaw-ene, fra balkongene, - overalt ble vi møtt med stirrende øyne. Ikke uvennlige, - mer forbauset, overraskete, men fremfor alt nysgjerrige, omtrent som når vi titter på apekatter i bur. Kanskje skulle man solt seg i glansen fra disse blikkene, men jeg ville nok helst vært denne oppmerksomheten foruten. Det virket som alle bengalere som så deg hadde «star-struck». Bangladesh er nok landet å reise til hvis du vil bli lagt merke til.

Jeg oppdaget at du kunne oppheve stirringen ved å sende et smil tilbake. Da smeltet ansiktet om på de fleste, og du fikk et vennlig smil i retur. Bengalerne var nok hyggelige mennesker de, bare du fikk av dem fernissen, og de lot seg velvillig fotografere. Selv fant jeg foto-lykken hos et par vakre representanter for det bengalske folk hvor jeg fikk være «grandpa» et par minutter. Det var faktisk mor og datter!

Men hva skyldes glaningen, spesielt i gamle Dhaka? Jo, det var som med oss på 50 - 60-tallet. Vi hadde heller ikke sett en neger i gata vår. (*Jo, da, det het neger den gangen, - basta!*). Bengalerne så hvite folk bare på TV. For, - tro meg eller ei, på vår halvdags vandring i Dhaka så jeg *ikke ett eneste hvitt menneske* utenom oss i gruppen. Og vi måtte da ha sett borti 100-tusen bengalere?

Jeg antar dette skyldes at Dhaka ikke er noen turistby, og jeg ser heller ikke for meg velstående amerikanere eller europeere for den del, som albuer seg frem i gamle Dhakas lurvete menneskejungel. Da er det tross alt noe mer naturlig for oss o-løpere som ikke viker av veien for hverken brakje, blautmyr eller steinur. Vi takler Dhaka, og hopper ubesværet over bekken, - jeg mener kloakken.

Vi var der i Ramadan. Folk sultet seg på dagtid og (smug-) spiste litt smågodt etter mørkets frembrudd, - antakelig «kjøtt i mørke». (*den var forresten litt billig*). Bedømt ut fra hvordan bengalerne så ut, så

hadde de fastetid hele året. Fedme var ikke det som plaget dem mest. Ellers var det forbausende lite kvinner ute i gatene. Mennene dominerte helt. Dette skulle ha noe med Ramadan å gjøre, uten at jeg fikk med meg hva. Jeg hadde ventet meg sortkledte kvinner i niqab, men der tok jeg feil. Det er langt flere av dem på Grønland i Oslo enn i hele old Dhaka. Så jeg mer enn to - tre stykker i det hele tatt? Hvilke land er egentlig muslimske? Et tankekors.

Med tanke på befolkningsveksten i Bangladesh, kunne det nok ha vært en ide å få hyllet inn flest mulig av damene i konturløse, sorte niqab for ikke å stimulere mennenes virketrang mer enn høyst nødvendig.

Vandringen i menneskemylderet var nok det som fascinerte mest i Dhaka, men vi fikk med oss noe av det mer tradisjonelle for besøkende også. Litt gudshus, litt festningsanlegg, litt parkanlegg, litt museum osv ble det også plass til.

Gudshuset var en armensk kirke fra 1700-tallet reist på en kirkegård i mangel av tomteareal. Muslimene ville ikke ha noen kirke der, men når armenerne var villige til å «gå over lik» for å få den, så ble det kirke. Inne i kirken gikk vi nemlig og tråkket på navneplater over gravene under golvet. Kirken var vel ikke all verden å se til, men det at den lå midt i det islamske Dhaka underbygget vel attraksjonen.

Fortet med et stort og flott parkanlegg ble et kjærkomment pusterom oppi all gatetrengselen. Vi var nok forvent med byggverk og prakt fra Bhutan og Sikkim, så fortets bygninger, som for øvrig aldri ble fullført, imponerte vel ingen av oss lenger.

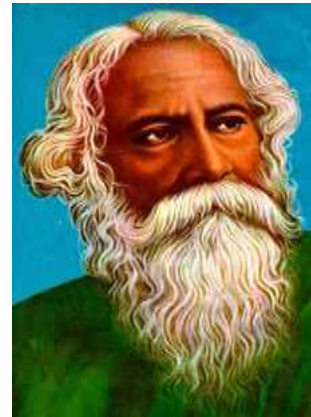
Så var det nasjonalmuseet, en praktfull rosa bygning som opprinnelig var et palass bygd for

ca 150 år siden av en kvinnekjær stattholder, - eller hva han nå var. Som nasjonalmuseum hadde stedet hatt godt av en modernisering. Utstillingene var nok akkurat de samme for 50 år siden, - vil jeg anta. Husker jeg forresten noe av gjenstandene jeg så?

Det som gjorde museumsbesøket interessant, var at strømmen gikk, og vi ble stående og gående i stupmørke. Utenfor slo det til med et formidabelt tordenvær. Det lynte og styrtregnet så det var en fryd å oppleve, - innenfra. Tordenskrallet dundret så veggene dirret. Det ble et annerledes museumsbesøk. Guiden fortalte at myndighetene koblet ut strømmen når det lynte. Det hindret større skade.

Så fortsatte han selv med mobilen som lommelykt. Vi skimtet gjenstandene og bildene han snakket om. Om vi egentlig gikk glipp av noe, er jeg usikker på. Jeg fikk imidlertid med meg rommet hvor nobelpristakeren (1913) i litteratur Tagore var minnet. Den mannen må virkelig ha ruvet, også i det litterære rom. Det skulle gå over 50 år før neste ikke-vestlige forfatter besteg den samme tronen.

Vi rundet av i Dhaka med middag på hotellet. Til middagen skulle vi «- enjoy local cultural show». Det ble helbom sett fra mitt ståsted. Et «pop-band» på fire karer kledd i dongeri og amerikanske caps, og med bl a el-gitar og slagverk stod for det «lokalt kulturelle»! Lokalet var et vanlig rom med normal takhøyde, fullstendig uegnet for høy «pop-musikk», - for det var det de spilte. Jeg gjenkjente mange vestlige låter, - men ok, vokalisten hadde noe orientalsk sang innimellom, uten at det gjorde så stor forskjell. Flere valgte å trekke ut høreapparatet den kvelden, la jeg merke til. Med dette som «local cultural show» har Bangladesh ikke skjønt hva turister etterspør.

At vi skulle purre klokka 0245 neste morgen for å reise hjem, trakk heller ikke feststemningen nevneverdig opp. Til alt overmål var det bare vann til maten. Bangladesh er et alkoholfritt land. Allah er som kjent avholdsmann (- gud?). Ikke bare ølhundene blant oss led under dette. Riktignok hadde noen «korrupte» (?) kelnerne orget noen bokser Heineken som vi kunne få kjøpt, - en hver -, for 5 dollar stykket.

Men slikt blir det ikke fest av. Før de siste dessertbitene var fortært, begynte folk å forlate lokalet, av ulike årsaker. Noen i «protest» mot høy musikk, noen mot manglende drikkevarer og noen mot et ukristelig avreisetidspunkt. Selv var jeg litt mer positiv, jeg var for noe, - nemlig for trøtt til å være oppe lenger Det hadde vært en lang dag, - og en lang reise ventet.

Klokken 0315 forlot vi hotellet i Dhaka. Det plaskregnet, så hver og en av oss ble geleidet under paraply ut i bilene av hjelpsomme hotellansatte. Der og da startet hjemreisen som først tok slutt på trappa hjemme 25 timer senere.

La meg til slutt nevne en liten bi-ting fra flyet til Istanbul. I høyttaleren kom det etter et par timer i lufta: «Finnes det en lege om bord»? I halvsøvnen tenkte jeg: Jeg som reiser så mye med fly; når skal jeg endelig kunne oppleve å høre i høyttaleren: «Finnes det en vevingeniør om bord»?